

Forstudie "Nasjonalt utviklingscenter for fangstbasert havbruk"

Prosjektrapport

I regi av Vesterålen Fiskeripark AS

Svein Egil Stavem, daglig leder, Vesterålen Fiskeripark
Andre Reinholdtsen, Øytrans AS
Arne E. Karlsen, Gunnar Klo AS
Edel Åsjord, prosjektleder (Nordland Fiskeriselskap AS)

Prosjektet er støttet av LU - Landsdelsutvalget

Forord:

Dette prosjektet er finansiert av Landsdelsutvalget. Initiativet til forstudien kom fra Vesterålen Fiskeripark AS og miljøet på Myre med fiskere og landindustri. Vesterålen Fiskeripark AS har gjennom flere år arrangert samlinger for fiskere, landindustri, forskere og offentlig forvaltning omkring temaet ”Fangstbasert havbruk.” Dette har skjedd i et godt samarbeid med Norges Fiskarlag og FHL. Underveis i disse prosessene har det vært ytre ønske fra flere aktører, om å samle og koordinere opplæringsaktiviteter innen fangstbasert havbruk.

Med bakgrunn i de drøftelser og innspill som er fremkommet gjennom disse arrangementer, samt fra enkeltaktører, kom initiativet til å gjennomføre en mer grunnleggende forstudie for å se om behovet for et kompetansesenter innen fangstbasert havbruk er reelt, og for hvem.

Forstudien har etter beste evne gjennomført en kartlegging, som presenteres i det følgende.

Det rettes en stor takk til alle som har bidratt med konstruktive innspill i dette arbeidet.

Myre/Svolvær

Oktober 2008

Edel Åsjord

Svein Egil Stavem

Innhold

1. Sammendrag
2. Bakgrunn
3. Målsettinger med prosjektet
4. Gjennomføring
 - politiske føringer for fangstbasert havbruk/regjeringens ferskfiskstrategi
 - resultater fra workshops/-behov for kompetanse
 - kartlegge forskningsmiljøer/andre FoU-miljøer – fangstbasert havbruk
 - status i næringen 2008
 - kartlegge pilotmiljøer innen fangstbasert havbruk/Lofoten og Vesterålen
 - kartlegge behov for kompetansesenter
 - o Innhold og for hvem?
5. Konklusjoner og anbefalinger videre

Sammendrag

Gjennom regjeringens ferskfiskstrategi, presentert første gang på Husøydagen 16. august 2007, har fangstbasert havbruk blitt satt på kartet på en ny måte. Flere har etter hvert sett mulighetene for bedre kvalitet og større kontinuitet av ferske produkter til markedet. Det er en større vilje til finansiering av en rekke forskningsoppgaver og det offentlige stiller til disposisjon en rekke virkemidler som skal bidra til økt samspill både mellom flåte og industri, men også mellom villfisk og oppdrettsnæringen.

Vesterålen Fiskeripark AS ser at kompetansen rundt fangstbasert akvakultur i landet er begrenset og lokalisert til noen få miljø. For de aktører som ønsker å begynne med denne type fangst så er det ikke et organisert system å henvende seg til for å oppnå kompetanse innen fangst, akklimatisering, mellomlagring, fiskehelse, røking og slakting. Det er i dag for få aktører som driver med levendelagring og oppføring av villfanget torsk i landet.

For fangstsiden innebærer ”levendefangst” å omstille sin vanlige drift til en ”ny” driftsform. Dette fordrer ny teknologi, kunnskap og opplæring, samt mer investeringer. Det samme gjelder for landsiden.

Vi ser av statistikk og landingsmønster at fartøy hjemmehørende i Lofoten / Vesterålen i all hovedsak fisker levende torsk på Finnmarkskysten, som så leveres anlegg langs kysten, fra Havøysund til Båtsfjord, ev. at det fraktes ned til Vesterålen hvor Gunnar Klo AS har anlegg for mellomlagring / oppføring. Se vedlegg 1. Det er flere anlegg som vurderer å investere i mottaksanlegg.

I all hovedsak er det større snurrevadfartøy som har levert størsteparten av kvantumet.

Fartøyene MS Trinto, Willassen Senior, Jørn Hauge og Bernt Oskar fra Lofoten, samt Vesterålsbåtene Olagutt, Kystfisk JR, Myrebuen og Kloegga har levert totalt 1031 tonn av totalt 1539 tonn på landsbasis hittil i år. Se vedlegg 2.

Finnmarksbåtene Kildin, Rubin, Vesterbøen og Sørbøen har levert totalt 262 tonn til anlegg i området.

Landindustrien som har mottatt levende torsk for lagring, er hovedsakelig representert ved Aker Seafoods, Båtsfjordbruket, Gunnar Klo AS, Myremar AS og Tobøfisk.

Nytt av i år er at det er gjort forsøk med mottak av levende torsk ved Sjøfisk AS sitt anlegg i Sør Troms (35 tonn), samt at Strømsholm Fiskeindustri på Smøla har mottatt en del leveranser fra den minste kystflåten(43 tonn). For sistnevnte er dette hovedsakelig levendefangst med teine/ruse, og er et fiskeri det er tradisjon for i dette området.

Lofoten – og Vesterålsmiljøet har opparbeidet seg en svært god og tverrfaglig kompetanse innen fangstbasert akvakultur. Dette omfatter både fangst og føring av levende fisk, mellomlagring, føring, slakting, foredling og FoU-arbeid relatert til dette. De siste årene er det gjennomført flere større prosjekt innenfor området. På landsiden har disse i hovedsak vært initiert av fiskeindustribedriften Gunnar Klo AS, i samarbeid med flåtesiden i området. Vesterålen Fiskeripark AS har stått for initiering og koordinering av en rekke større FoU-prosjekter i denne næringsklyngen.

Også på fartøysiden er det gjennomført omfattende FoU-arbeid i samarbeid med våre marine forskningsinstitutt Nofima Marin og Havforskningsinstituttet. Tidligere Akvaforsk har også gjort mye forskning innenfor utvikling av vårfør.

I sum innehar derfor regionen en svært tung fagkompetanse innen fangstbasert havbruk som er bygd opp over mange år.

Et kompetansesenter innen fangstbasert havbruk i regi av Vesterålen Fiskeripark AS vil derfor ha den nødvendige nærhet til aktørene, og være en del av dette miljøet. Slik vil dette kompetansesenteret skille seg sterkt fra en del andre sentre, noe som oppfattes som positivt av aktørene.

Det er gjennomført en telefonrunde til en rekke aktører. Se vedlegg 4. Dette som et ledd i å kartlegge interessen fra flere instanser, samt få innspill i en tidlig fase omkring kompetansebehov relatert til fangstbasert havbruk.

Svært mange stiller seg positiv til å få samspill og samarbeid mellom aktørene på områder som hver og en er for små til selv å drive med. Opplæring, ny kunnskap og informasjon er et slikt område. Dialog med myndighetene om erfaringer aktørene gjør underveis, og det videre arbeidet med regelverksutvikling anses også som interessant. Det fremholdes også viktigheten av å tilgjengeliggjøre resultater fra forskningsprosjekter på en forståelig og anvendbar måte. Interessen til å ha et etablert system som kan samle og koordinere dette arbeidet har interesse både hos næring, forvaltning og forskningsmiljøer.

Det er også poengtert at pr. dags dato er den spisskompetansen som forefinnes, ”lokalisert” hos en del enkeltaktører i næringen, dvs. aktive fiskere og fiskekjøpere. Den erfaringsbaserte kunnskapen hos næringen selv er en forutsetning for utforming og organisering av et kompetanse/opplæringsprogram.

Det vil derfor være mest aktuelt at man i neste fase tar med seg ei prosjektgruppe bestående av de mest erfarne levendefiskerne samt landindustri, som i fellesskap har drevet frem denne utviklingen. Disse nøkkelpersonene vil utgjøre kompetanseplattformen i et slikt senter. Uten denne forankringen vil et slikt senter mangle den nødvendige legitimitet blant aktørene.

I regelverket fiskerne må forholde seg til, samt akvakulturregelverket kreves det kompetanse og dokumentasjon av opplæring innen fangstbasert havbruk. En ordning som sikrer en dokumentasjon av den kunnskapen næringen har/vil tilegne seg anses som vesentlig.

Kompetanseområdet ønskes fokusert innen følgende områder:

- skånsom fangstteknologi – fangstoperasjon og ombordtaking
- fiskevelferd fra fartøy til lagring og i oppføringsfasen
- regelverk innen fangstbasert havbruk
- konstruksjon og nyutvikling av mellomlagringsmerder
- sorterings- og innveingsprosedyrer ved mottak av fangst fra fartøy
- observasjon av adferd til torsk i mellomlagringsmerd
- røkting av fisk i merd
- oppforing av torsk i merd
- vurdering av anlegg –

I den videre vurderingen må man også være bevisst at kompetansebehovet er svært ulikt. De mer etablerte aktørene har bygget sin kunnskap gjennom prøving og feiling og har etter lang tid fått et forsprang i forhold til de som er helt nye. Behovet for kompetanse oppfattes derfor som ulikt. De som har vært pionerer i næringen har andre behov enn de som er ”nye aktører”. Stor betydning kan et slikt kompetansesenter ha som støttespiller for å få flere nye aktører. – Det er også viktig for de etablerte at det kommer opp flere aktører og at dette blir en næring. Ellers vil vi ikke kunne få de ønskede rammebetingelsene.

For pilotmiljøene vil tiltak som styrker samspillet mellom næringens erfaringsbaserte kunnskap og offentlige myndigheter anses å ha en stor verdi, samt videre FoU-satsning innen relevante områder. For eksempel vil det komme flere redskapsgrupper etter hvert, samt nye arter som egner seg for mellomlagring/oppforing (for eksempel hyse). Å styrke kompetansen innen flere og nye områder anses som en sentral premiss for en positiv næringsutvikling innen fangstbasert havbruk.

I den videre vurdering må man derfor være bevisst skille mellom kompetansebehov for etablerte aktører og nye. Med nye menes både nye bedrifter, men også nytt mannskap på etablerte levendefiskfartøyer/mottak.

Det er også ytre ønske om at det hensynas tid og sted for evnt opplæringsmoduler. Kurs lokaliseres nært aktørene – Lofoten – Vesterålen – Finnmarksområdet. Opplæringsprogrammet må gå gjennom hele verdikjeden, og sikre kvalitet i alle ledd. Det fremholdes også at mer opplæring kan forebygge uønskede hendelser som kan følge av manglende kompetanse. Dette som et ledd i å bygge omdømme og tillit til fangstbasert havbruk.

Bruk av internett, som kunnskapsbank, er også et av tiltakene som nevnes, da de fleste på en enkel måte kan skaffe seg info her.

Det vil også være viktig at vi på sikt klarer å utvikle fangstmetoder og utstyr som gjør at levendefangst minst er like effektiv som annen fangstmetode ved levering av fisk av en kvalitet som er egnet for ferskmarkedet.

Målsetting med prosjektet

Målet med forstudiet er å avklare om ideen om et nasjonalt kompetansesenter synes å ha en reell interesse blant næringen, forskningsmiljø, organisasjoner og myndigheter. Hensikten med et slikt senter er å få flere til å satse på de muligheter som ligger innenfor fangstbasert havbruk.

Målgruppe

Målgruppen for forstudien har vært næringsaktører - fiskere, mottak/industri, offentlig forvaltning - bl.a. Mattilsynet, politikere lokalt/regionalt, Fiskeri- og Kystdepartementet, FoU-miljøer og øvrig virkemiddelapparat.

Organisering

Vesterålen Fiskeripark AS er initiativtaker og prosjektansvarlig.
Edel Åsjord utøver prosjektledelsen på vegne av Vesterålen Fiskeripark AS.(VFP)

Prosjektmedarbeidere:

Svein Egil Stavem, daglig leder i Vesterålen Fiskeripark AS, Arne E. Karlsen, nestleder FHL og økonomisjef Gunnar Klo AS og nestleder i VFP's styre. Andre Reinholdtsen, daglig leder Øytans AS & Levende Mellomlagring i Vesterålen AS (LMV AS)

Gjennomføring

Det ble først gjennomført et telefonmøte med prosjektgruppen i forkant av prosjektet. Viser til vedlagte referat som dannet grunnlag for det videre arbeidet. Det er gjennomført en del telefonintervjuer med ulike aktører for å drøfte ideen om et nasjonalt kompetansesenter for fangstbasert havbruk. Innspill som har kommet underveis i denne prosessen er tatt med i det videre arbeidet. Aktørene som er kontaktet representerer fiskerimyndighetene, forskningsmiljøer, næringsorganisasjoner, fiskere og landindustri.

Anbefalinger/tilrådninger i det videre arbeidet basert på intervjuer

Politiske føringer for fangstbasert havbruk

Det vil være viktig å forankre et hovedprosjekt i de politiske føringer som er lagt:

”For å kunne utnytte vårt nasjonale fortrinn ved å ha tilgang på ferskt råstoff, er det viktig å være i stand til å levere fisk av høy kvalitet jevnlig gjennom hele året. Kontinuerlig nærvær i markedet

er viktig for å kunne høste av mulighetene som ligger i produksjon av fersk fisk. Fiskebestandenes vandringsmønster fører til at tilførselen av fersk hvitfisk er stor tidlig på året, men avtar utover høsten. Variasjonene er en utfordring for bedrifter i fiskeindustrien som ønsker å satse på helårige, stabile leveranser av ferske produkter. Derfor er det viktig å legge til rette for et jevnere fangstmønster eller på andre måter bedre fiskeindustriens tilgang på ferskt råstoff også i perioder hvor råstoffmangel er en flaskehals.”

Regjeringen tar derfor til orde for stimulering av levendefangst og levendelagring. I den forbindelse viser vi til regjeringens ferskfiskstrategi, hvor nytt av året var innføring av en kvotestimulans. Dette blir påpekt fra flere hold som et viktig virkemiddel for å motivere flere fiskere for levendefangst.

Behovet for flere fiskere/fartøy innen fangstbasert havbruk er særskilt trukket frem i rapporten fra Fiskeriforskning. ”Fangstbasert havbruk som forretningskonsept”. Se vedlagte fakta ark.

Tidspunktet for å ta opp en etablering av et nasjonalt kompetansesenter anses derfor som riktig.

Bred forankringsprosess i næringen

Det er til nå gjennomført flere ulike seminarer innen fangstbasert havbruk. Vesterålen Fiskeripark AS har vært sentral i de fleste av disse workshopene.

Målsettingen med workshopene var å etablere en møteplass for de som jobber med fangstbasert akvakultur (fiskere, fiskeindustri, forskere og forvaltning). Men også presentasjoner av driftskonsept, forskningsresultater og ideer som kan bidra til videreutvikling av næringen. Et viktig tema var også å diskutere hvordan man i fellesskap kan legge forholdene bedre til rette for at denne næringen kan bli en aktuell driftsform for større deler av flåten. Se vedlegg 4. Referat fra workshop:

”Kompetanse. Det må lages kompetanseprogram for hele verdikjeden. Oppdrettskompetanse vurderes som særlig viktig. Det bør ses på muligheten for å etablere et Nasjonalt kompetansesenter for fangstbasert akvakultur. ”

Statistikk og oversikt over aktørene innen fangstbasert havbruk – 2008(okt).

Landindustri

NUMMER	NAVN	Kvantum
Totalt hittil i år		1 535 159
7350	TOBØ FISK A/S	325 551
1032	AKER SEAFOODS BÅTSFJORD AS	292 344
7351	TOBØ FISK AS, LEVENDELAGRING	249 352
4201	KLO GUNNAR AS	230 046
1804	BÅTSFJORDBRUKET A/S	150 751
5069	MYREMAR AS	144 531
1057	AKER SEAFOODS NORDKYN AS	64 335
7096	STRØMSHOLM FISKEINDUSTRI AS	43 169
6740	SJØFISK AS	35 080

Landindustrien som har mottatt levende torsk for lagring, er hovedsakelig representert ved Aker Seafoods, Båtsfjordbruket, Gunnar Klo AS, Myremar AS og Tobøfisk.

Nytt av i år er at det er gjort forsøk med mottak av levende torsk ved Sjøfisk AS sitt anlegg i Sør Troms (35 tonn), samt at Strømsholm Fiskeindustri på Smøla har mottatt en del leveranser fra den minste kystflåten(43 tonn). For sistnevnte er dette hovedsakelig levendefangst med teine/ruse, og er et fiskeri det er tradisjon for i dette området.

Fiskefartøy

REGISTRERINGSMERKE	NAVN	kvantum
Totalt hittil i år		1 535 159
N 0212V	TRINTO	256 225
N 0160Ø	MYREBUEN	213 568
M 0033HØ	HERØYFISK	198 534
N 0007SO	OLAGUTT	168 254
N 0042MS	BERNT OSKAR	158 169
F 0066BD	KILDIN	155 344
N 0095V	WILLASSEN	134 077
F 0350M	SØRBØEN	79 230
N 0431Ø	KLOEGGA	45 650
N 0029MS	JØRN HAUGE	27 908
N 0063Ø	KYSTFISK JR.	27 500
F 0092BD	VESTERBØEN	19 620
F 0003BD	RUBIN	7 911
M 0196AE	DUEN	3 944
M 0126SM	SOLO	3 505
M 0025SM	ORHOLM	3 315
M 0305SM	BRIGG	2 868
M 0004AV	JENSEGUTT	2 576
M 0042AE	MARIE	2 322
M 0131AE	LOMEN	2 055
M 0086SM	LUTON	1 997
M 0047AE	LAKSEN	1 883
M 0032AE	EIDSHOLM	1 829
M 0032SM	SJØLIV	1 779
M 9000AV	FRITIDSBÅT	1 705
M 0149SM	MONIKA	1 625
M 0390SM	ROBIN JUNIOR	1 593
M 9000AE	FRITIDSBÅT	1 460
M 9000SM	FRITIDSBÅT	1 295
M 0084K	LANGHOLMBUEN	1 016
M 0477SM	SKAGATIND	930
M 0079AE	TOMMY	857
M 0002AV	EVEN	649

”Det er innhentet statistikk fra Norges Råfisklag pr. 1.oktober 2008.

Det er gjort en analyse av tilgjengelig statistikk for å finne ut hvilke aktører som har deltatt i fisket og hvilke mottaksanlegg som har vært aktive denne sesongen. Aktive fiskere/kjøpere vil være nøkkelpersoner i utviklingen av et nasjonalt kompetansesenter for fangstbasert havbruk.

Vi ser av statistikk og landingsmønster at fartøy hjemmehørende i Lofoten / Vesterålen i all hovedsak fisker levende torsk på Finnmarkskysten, som så leveres anlegg langs kysten, fra Havøysund til Båtsfjord, ev. at det fraktes ned til Vesterålen hvor Gunnar Klo AS har anlegg for mellomlagring / oppføring. Se vedlegg 1.

I all hovedsak er det større snurrevadfartøy som har levert størsteparten av kvantumet.

Fartøyene MS Trinto, Willassen Senior, Jørn Hauge og Bernt Oskar fra Lofoten, samt Vesterålsbåtene Olagutt, Kystfisk JR, Myrebuen og Kloegga har levert totalt 1031 tonn av totalt 1539 tonn på landsbasis hittil i år. Se vedlegg 2.

Finnmarksbåtene Kildin, Rubin, Vesterbøen og Sørbøen har levert totalt 262 tonn til anlegg i området.

Pilotmiljøer i Lofoten og Vesterålen – fangstbasert havbruk

Lofoten – og Vesterålsmiljøet har opparbeidet seg en svært god og tverrfaglig kompetanse innen fangstbasert akvakultur. Dette omfatter både fangst og føring av levende fisk, mellomlagring, fôring, slaktning, foredling og FoU-arbeid. Dette er en svært sentral forutsetning for etablering av et nasjonalt senter for fangstbasert havbruk.

De siste årene er det gjennomført flere større prosjekt innenfor området. På landsiden har disse i hovedsak vært initiert av fiskeindustribedriften Gunnar Klo AS. Vesterålen Fiskeripark AS har vært delaktig som både prosjektleder/koordinator i flere av disse. Dette har vært nybrottsarbeid som har krevd mye av deltakerne.

På flåtesiden har dyktige fiskebåtredere i regionen gjennom mange år utviklet teknologi og kunnskap omkring fangst, føring og mellomlagring av torsk. Antall fartøy har variert, men noen har holdt stand og utviklet løsninger som har hjulpet flåten fremover. I Vesterålen har rederiene som eier Vesterålsbåtene MS Myrebuen, MS Kloegga og MS Olagutt drevet frem flere prosjekter som har gitt verdifull kunnskap for resten av næringen. LMV-prosjektene fokuserte bl.a. på samdriftsmodeller og hvordan fiskerne kunne organisere levendelagringen av torsk, i et videre samarbeid med landanlegg.

I Lofoten har rederiet Åge Sivertsen AS med fartøyet MS Trinto drevet FoU-arbeid gjennom svært mange år, i samarbeid med Fiskeriforskning og Havforskningsinstituttet. MS Trinto er spesialdesignet for levendefangst, og resultater fra mange års FoU-arbeid er implementert i båten. Viser til rapport fra Havforskningsinstituttet som gir en beskrivelse av dette prosjektet.

Kunnskapen som er utviklet i disse pilotmiljøene er unik, og vil utgjøre selve bærebjelken i et slikt nasjonalt kompetansesenter.

Økende interesse for fangstbasert havbruk – flere redskapsgrupper/arter

Det er en økende interesse i næringen for fangstbasert havbruk. Fra i 2007 og frem til i 2008 har kvantumet økt betraktelig. *Det er viktig å fokusere på de positive resultater aktørene har skapt.*

Nye fiskebåter er kommet til, og flere påpeker at kvotestimulansen for fiskere som fanger for levende lagring har slått positivt ut. Kjernen av fartøy som deltar i dette fisket består av noen få større snurrevadfartøy fra Nordland og Finnmark. Når det gjelder landindustrien er det i dag noen få aktive miljøer i Nordland og Finnmark. Den levende torsken blir brukt i produksjon av ferske filetprodukter og til fersk iset, sløyd og hodekappet.

Produksjon av ferskfisk og fersk filet krever råstoff av beste kvalitet, og forutsetter økt samhandling mellom flåte og industri, og kontinuerlig oppfølging for å ta vare på kvaliteten.

Til nå har alt vært rettet inn mot torsk. Imidlertid er det store kunnskapsutfordringer knyttet til bl.a., hyse og sei. Det er derfor viktig å fokusere på potensialet - og nye fremtidige kunnskapsbehov som omhandler nye arter for levende lagring. Behovet for å systematisere kunnskapen er stor.

Strategiske allianser for et nasjonalt kompetansesenter

Det er også gjennomført en undersøkelse av ulike miljøer - foruten forskningsmiljøene –som har en rolle mht å initiere og koordinere prosjekter på vegne av næringen innen fangstbasert havbruk. Slike miljøer representerer både Sats på Torsk nettverket i Bergen (fokus på oppdrett), Fiskarlagets Villfiskforum og FHLs fileforum. Imidlertid har disse fora en rolle mest rettet mot forskningsoppgaver og prosjekter, men er i mindre grad rettet inn mot systematiske kompetanseprogram gjennom verdikjeden. Det er sett i lys av dette et nasjonalt kompetansesenter kan finne sin rolle mht opplæring og i samarbeid med disse aktørene.

Villfiskforum koordinerer forskningsprosjekter for fiskeflåten på vegne av FHF, mens FHLs fileforum har et særskilt ansvar mht fiskeindustrien.

Forskningsmiljøer

Fiskeriforskning, nå Nofima Marin AS, har utført en rekke forskningsprosjekter for å finne mer ut om de flaskehalsene som hemmer utviklingen innen fangstbasert havbruk. Vedlagte faktaark peker på en rekke utfordringer, bl.a. behovet for flere fartøyer som kan fangste levende. I rapporten Fangstbasert havbruk – flaskehalsene, muligheter, pekes det bl.a. på at aktørene føler seg usikre mht regelverk og hvordan de skal komme i gang.

Havforskningsinstituttet har gjennomført en stor portefølje av forskningsoppdrag.

Kompetanse som grunnlag for videre vekst

Kommersielt sett er fangstbasert havbruk nytt, og rammevilkårene er derfor ofte uklare i en nybrottsfase. I en slik fase er det særskilt viktig at aktørene lett kan få tilgang til opplæring og ny kunnskap på området. Dette kan ta bort et stort usikkerhetsmoment, hvor det også er viktig å lære av hverandres feil. For en ”ny næring” er det viktig å unngå store feil og uheldige tilfeller som kan svekke tilliten i markedet. Vi viser til faktaark utarbeidet av Fiskeriforskning på grunnlag av forskningsprosjektet ”Fangstbasert akvakultur – status, barrierer og potensial”. Her påpekes det spesielt behovet for flere fartøy. Økt kunnskap kan bidra til at terskelen blir lavere for oppstart.

Nasjonalt kompetansesenter innen fangstbasert havbruk - kompetanse som drivkraft innen næringsutvikling

Vesterålen Fiskeripark AS ser at kompetansen rundt fangstbasert akvakultur i landet er begrenset og lokalisert til noen få miljø. For de aktører som ønsker å begynne med denne type fangst så er det ikke et organisert system å henvende seg til for å oppnå kompetanse innen fangst, akklimatisering, mellomlagring, fiskehelse, røkting og slakting. Det er i dag for få aktører som driver med levendelagring og oppføring av villfanget torsk i landet. En av årsakene kan være at tilgangen til kompetanse for evt. nye aktører er for vanskelig og usikkerheten blir stor. Ved å ha et velfungerende kompetansesenter vil den kompetansen som allerede er opparbeid kunne blitt samlet, og nye aktører vil kunne ha lettere tilgang til denne kompetansen på en kostnadseffektiv måte.

Hovedmålsetting:

Næringsutvikling. Bidra til at flere aktører starter opp med levendefangst og lagring gjennom systematisk oppbygging av kompetanse gjennom verdikjeden. Skape et samlingspunkt og støtteapparat for eksisterende aktører i næringen, nye aktører, forskningskompetanse, virkemiddelapparat, utstysleverandører og myndigheter.

Innhold:

Aktuelle ansvarsområder for et slikt kompetansesenter:

1) Informasjon, rådgivning og veiledning som kan bidra til å fremme fangstbasert havbruk.

2)Kompetanseprogram gjennom verdikjeden

Det bør ses på hvordan oppbyggingen av et slikt kompetanseprogram bør være, bl.a. bruk av moduler (grunnopplæring, spesialkurs med mer). Det vil være ulike behov blant aktørene, avhengig av tidligere erfaringer og kunnskap. Senteret bør være et sted hvor både nye og etablerte aktører kan hente faglig påfyll. I oppbyggingen av fangstbasert havbruk

En del av opplæringen kan være årlige kursdager der deltakerne får innføring i fangst, akklimatisering, mellomlagring, fiskehelse, røkting og slakting. Det samme kan være for ulike sertifiseringer, bl.a. fartøygodkjenning, der miljøer kan samles.

Kompetanseområdet ønskes fokusert innen følgende områder:

- kvalitet
- skånsom fangstteknologi – fangstoperasjon og ombordtaking
- fiskevelferd fra fartøy til lagring
- regelverk innen fangstbasert havbruk
- konstruksjon og nyutvikling av mellomlagringsmerder
- sorteringsprosedyrer ved mottak av fangst fra fartøy
- observasjon av adferd til torsk i mellomlagringsmerd
- røkting av fisk i merd
- oppføring av torsk i merd
- vurdering av anlegg

3) Forskning og Utvikling. Systematisere forsknings- og utviklingsprosjekt innen fangstbasert akvakultur. Dette for å organisere og publisere resultater, og ta ny kunnskap i bruk i opplæringen mot næring/utdanningsinstitusjoner.

4) Arena-nettverksbygging. Gjennom samarbeid mellom aktørene - løse flaskehals for videre utvikling. Bidra til økt samarbeid mellom næringsaktører, myndigheter, næringsorganisasjoner og forskningsmiljø. Inngå faglig samarbeid med Mattilsynet. Viser til Workshop/seminarer avholdt som gode eksempler på slike tiltak

5) Bruk av egen nettside er en enkel og god måte for å nå flest mulig.

Hva med www.fangstbaserthavbruk.no ?

Konklusjon og anbefalinger videre

Interessen synes å være til stede for et nasjonalt kompetansesenter innen fangstbasert havbruk fra flere miljøer. Med dette som utgangspunkt og med basis i erfaringene høstet i prosjektet anbefales det derfor å:

- Ta utgangspunkt i forstudien som et diskusjonsgrunnlag
- Etabler prosjektgruppe/interimsstyre:
Det vil være mest aktuelt at man i neste fase/forprosjektfasen tar med seg ei prosjektgruppe bestående av de mest erfarne levendefiskerne samt landindustri, som i fellesskap har drevet frem denne utviklingen. Disse nøkkelpersonene vil utgjøre kompetanseplattformen i et slikt senter. Uten denne forankringen vil et slikt senter mangle den nødvendige legitimitet blant aktørene.
- Søk finansiering om et forprosjekt for å jobbe videre med innholdet i et senter sammen med prosjektgruppe. Bl.a. kan Marint Verdiskapingsprogram være en finansiør.
- Etabler **intensjonsavtaler** om samarbeid med FoU miljøer. Inngå strategiske allianser. Her nevnes spesielt NOFIMA Marin, Havforskningsinstituttet, FoU-fora (FHL og Fiskarlaget).
- Vurder å etablere en intensjonsavtale om samarbeid med Snurrevadfiskernes Forening. Dette som et ledd i å øke kvantum raskt. Slik vi leser av statistikk vil de være en svært sentral gruppe mht. å få flere fiskere med (det er stor kunnskap og erfaring opparbeidet allerede mht fangst og føring av levende fisk). Dette systemet kan også være en kanal mht å få ut informasjon/kunnskap. Det er samtidig viktig å ta vare på andre redskapsgrupper, og den mindre flåten. Senteret må fremstå som samlende. (Viser til statistikk som viser at vi har et aktivt miljø rundt Averøy/Smøla av mindre fartøy – teine/ruse)
- Rolleavklaring. Jobbe videre med en tydelig profil. Pr.d.d. finnes det ikke et kompetanseprogram innen fangstbasert havbruk, eller miljøer som driver med systematisk opplæring. Det vil trolig derfor være bedre å fokusere på koordinering av opplæringsaktiviteter, fremfor forskningsprosjekter. En tydelig rolleavklaring vil bidra til færre misforståelser omkring senteret/at man blir oppfattet som konkurrent mer enn medspiller.
- Det vil være viktig å jobbe mot politiske miljøer for å få på plass en mer langsiktig finansiering av et slikt senter. Opplæring anses også som et offentlig ansvar.
- En skisse for et hovedprosjekt bør være klar innen februar 2009. Dette for å være tidlig ute mht statsbudsjettet for 2009.